దొంగల రాజ్యం

"అవునయ్యా బాబు! ఈ సర్టిఫికెట్ కోసం నెల్లాళ్ళుగా నీవు ఈ ఆఫీసు చుట్టూ తిరుగుతున్నావు! నేను కాదన్నానా? మరి మాకా పాత రికార్డు దొరకాలిగా! నీవే చెప్పు, పోనీ ఇదేవన్నా అయిదేళ్ళ నాటి పాత రికార్డా? పదేళ్ళ నాటి రికార్డా? పాతికేళ్ళనాటి రికార్డా? పోనీ ముప్ఫయి ఏళ్ళదా? నీవే చెప్పు -

ఇది నైన్‌టీన్ ఫార్టీసిక్స్ నాటి రికార్డా కాదా? అంటే ముప్ఫయి ఆరు సంవత్సరాల క్రితం నాటి పాత రికార్డు. నైన్టీన్ ఫార్టీ సిక్స్ నాటికి నేను పుట్టేలేదు; అసలు అప్పటికి మా నాన్నకు పెళ్ళే కాలేదు; అయినా తీస్తాం. నైన్టీన్ ఫార్టీసిక్స్ నాటికి నేను పుట్టకపోయినా, మా నాన్నకు పెళ్ళి కాకపోయినా ఆనాటి పాత రికార్డు తీస్తాం! తీయటానికేగా మేం ఇక్కడ వుంది. మరి నాకా రికార్డే దొరకటం లేదే? వారం రోజులుగా నా అసిస్టెంట్ సెలవులో వున్నాడే?.... అయినా చూస్తాం. మీరు మళ్ళీ రేపు రాండి."

ఇంత భారీ డైలాగ్ చెప్పిన భారీ కాయం ఆయాసపడుతూ టేబిల్ మీద గ్లాసందుకుని మంచినీళ్ళు త్రాగసాగింది.

రఘురామయ్య గారు నీరసంగా లేచి నిలబడ్డాడు. "ఏదో కాస్త చూడండి బాబు!" అన్నాడు దీనంగా.

భారీకాయం మంచినీళ్ళు ఒక ప్రక్క త్రాగుతూనే తల అటూ, ఇటూ వూగించింది.

రఘురామయ్య మెల్లగా నడుచుకుంటూరోడ్డుమీదికొచ్చాడు.

బయట ఎండ చిటచిట లాడిపోతూంది. వుదయం పదకొండు గంటలకే రోహిణీ కార్తి ఆర్తి మొదలైంది.

బస్సుస్టాపులో నిలబడ్డ రఘురామయ్య ఆ ఎండ ధాటికి తట్టుకోలేక వుస్సురుస్సురంటున్నాడు. వేసుకున్న ఖద్దరు కళ్ళీ లాల్చీ చెమటకు తడిసి ముద్దయిపోయింది. వడగాల్పు ఈ చెవులోంచి, ఆ చెవులోకి దూసుకుపోతూంది. భుజంమీది కండువా తీసినెత్తిమీదుగా జారవేసుకున్నారు.

తనెక్కవలసిన సిటీబస్సే కాదు ఏ సిటీబస్సు జాడా లేదు.

ప్రక్క సందులోంచి ఒక సోడా బండివాడు త్రోసుకుంటూ వచ్చి బస్సుస్టాపు దగ్గర ఆగాడు.

ఆ స్టాపులో రఘురామయ్యతో పాటు మరో నాల్గురు ఆసాములు నిలబడి వున్నారు.

సోడాబండి వాడు రఘురామయ్య వేసుకున్న చినుగుల ఖద్దరు లాల్చీనీ, ఆయన నెత్తిమీది కండునానూ, చేతిలోని మురికి సంచినీ, ముక్కు కొనమీదకు జారిపోతూన్న చత్వారపు కళ్ళజోడునూ,

అరిగిపోయి వుంగటాలు వూడిపోయిన పాతడొక్కు చెప్పులనూ చూసి ఇది సోడాత్రాగే రకం కాదనుకున్నాడేమో! వెలేసినట్లు ఆయన్ని మాత్రం వదిలేసి మిగతా ఆ నల్గురు దగ్గరికెళ్ళి, "సోడా - సోడా, చల్లటి నిమ్మకాయ సోడా!" అని అరిచాడు.

ఆ నల్గురూ సోడాలు కొట్టించుకొని త్రాగారు.

ఆయనకు గొంతు తడి ఆరిపోతోంది. నాలిక పిడచకట్టుకుపోతోంది. సోడా త్రాగాలని ప్రాణం పీకుతూంది. జేబులో డబ్బులు తీసి లెఖ్ఖ చూశాడు. సిటీబస్సుకు బొటబొటీగా సరిపోతాయి. దీర్ఘంగా నిట్టూర్చాడు. ఎండిపోయిన గొంతులోకి వుమ్మి గుటక తెచ్చుకొని నాలికతో పెదాలు తడుపుకొని సంతృప్తి పడ్డాడు.

బస్సొచ్చి, ఆ చెమట్లో, ఆ కంపులో వ్రేలాడి, ఆ కుదుపులకూ, కుమ్ములాట్లకూ వుక్కిరిబిక్కిరయి, ఎట్టకేలకు కొంపకు జేరేసరికి గంట రెండు కొట్టింది! పాపం, ఆయన ముసలి ప్రాణం కడబట్టింది.

గుమ్మంలోనే కోడలు మహాతల్లి కామాక్షి సాక్షాత్కరించింది. ఎక్కడలేని ఆప్యాయతా వొలకబోస్తూ, "మామయ్యగారొచ్చారు - మామయ్యగారొచ్చారు!" అంటూ మంచి నీళ్ళగ్లాసుతో ఎదురొచ్చింది.

ఆయన గొంతులో మంచినీళ్ళు గొంతులో వుండగానే ఇరవై నాల్గు ప్రశ్నలూ, అరవై ఆరు ఆరాలూ!

"ఏవయిందండీ మావగారూ! ఆ జైలు వాళ్ళు ఇవ్వాళ్ళయినా మీ జైలు సర్టిఫికెట్ యిచ్చారా? ఏదీ, నన్ను చూడనీయ్యండి!" అంది ఆదుర్దాగా.

రఘురామయ్య తల అడ్డంగా వూగిస్తూ, "ఇవ్వలేదు తల్లీ! ఆ పాత రికార్డు కనిపించలేదంట. మళ్ళీ రేపు రమ్మన్నారు" అన్నాడు నీరసంగా.

మూతి ముప్పైఆరు వంకర్లు తిప్పుతూ మామగారి చేతిలోని ఖాళీ గ్లాసును ధబాల్న లాక్కొని, "అయితే మళ్ళీ రేపు వెళ్ళాలన్నమాట! రేపు మళ్ళీ ఇంకో రెండు రూపాయలు ఖర్చు!" అంటూ చరచరా వంటింట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

గ్లాసును కోపంగా క్రిందపడేసిన శబ్దం దాన్తోపాటు మామూలు సాధింపులూ వంటింట్లోంచి వినిపించసాగాయి.

"ముఖారవిందాలు! మన మొగాలు చూస్తే అయ్యే పన్లు కూడా కావు - చేసేవాళ్ళు కూడా చెయ్యరు. వెధవ సర్టిఫికెట్ కోసం నెల్లాళ్ళుగా తిరుగుతున్నాడు. ఇక ఈయన గారు ఆ సర్టిఫికెట్ తెచ్చి, ఆ కాగితాలు పంపి, ఆ పెన్షన్ శాంక్షనయి, ఆ డబ్బులొచ్చి మేం తినీ - ఇది ఈ జన్మలో చూడం! ఒరేయ్ మాయదారి పిల్లల్లారా! మళ్ళీ తిండికి తగలడ్డారా? దరిద్రులకు ఆకలెక్కువని చేసే పనులు లేకపోయినా తిండికేం తక్కువలేదు..."

వీపుల మీద గుద్దుల మోతలూ, వెంటనే గీబా-గీబా ఏడ్పుల్నూ - ఆ తర్వాత లోపల్నించి ఏడుస్తూ బయటికి వచ్చిన మనుమడ్ని, వాడి వెనకాతలే వాడి తోకలాగా వచ్చిన మనుమరాల్నీ చూసి రఘురామయ్య నిస్సహాయంగా నిట్టూర్చాడు.

ఆయన విప్పిన లాల్చీని, పై కండువానూ వంకికి తగిలిస్తూ భార్య అన్నపూర్ణమ్మ "వెళ్ళిన పని ఇవ్వాళ్ళ కూడా కాలేదా?" అంది - మెల్లగా, జాలిగా, వోదార్పుగా.

సమాధానం చెప్పే వోపిక లేక పాత మడత కుర్చీలోకి వుస్సురంటూ కూలబడ్డాడు.

రఘురామయ్య గారు ఒకప్పుడు గాంధీ గారి పిలుపందుకొని దేశ దాస్య విముక్తి కోసం స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో జైలు శిక్షలు అనుభవించిన దేశభక్తుడు. ఫ్రీడం ఫైటర్స్‌కు నెలవారి పెన్షన్ గ్రాంట్ చేసే ఒక పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. ఈ పథకం ప్రకారం పెన్షన్ పొందాలంటే ఫలానా వ్యక్తి ఫలానా జైల్లో ఫలానా సంవత్సరంలో ఫలానా ఫలానా నెలల్లో రాజకీయ ఖైదీగా జైలు శిక్ష అనుభవించాడు అని తెలియజెప్పబడే జైలు సర్టిఫికెట్ దాఖలు పర్చుకోవాలి. దాన్తోపాటు ఆనాటి బ్రిటిషు ప్రభుత్వం వారి కోర్టు ఉత్తర్వు నకలు కూడా జతపర్చాలి. అప్పుడు మిగతా వివరాలు కూడా కూలంకషంగా పరిశీలించి ఘనత వహించిన ప్రభుత్వం వారు నెలకు రెండొందలో, మూడొందలో పెన్షన్ గ్రాంటు చేస్తారు.

రఘురామయ్య ఇంకా ఈ జైలు సర్టిఫికెట్ సంపాదించే ప్రయత్నంలోనే వున్నాడు. దానికోసమే గత నెల్లాళ్ళుగా రోజూ స్థానిక సెంట్రల్ జైలు చుట్టూ తిరుగుతున్నాడు. తానానాడు కారాగారవాసం చేసిన జైలు వున్న ఆ వూళ్ళోనే వుండడం ఇంకా మేలు అయింది. అదే ఏ బళ్ళారి జైల్లో, ఏ రాయవేలూరి జైల్లో అయితే రైలు చార్జీలు పోయలేక చచ్చి వుండేవాడు. ఆయన ఇప్పుడున్న స్థితిలో రోజూ సిటీబస్సు చార్జీలు పోయలేక కావల్సిన సర్టిఫికెట్ సంపాదించలేక, కోడలుతల్లి సాధింపులు పడలేక సతమతమయిపోతున్నాడు. పాపం, ఆయన ముసలి ప్రాణం కడబట్టిపోతూంది.

అన్నపూర్ణమ్మ వంటింట్లోంచి వచ్చి, "సరే, ఇక భోజనానికి లేవండి!" అని పిలిచింది.

లోపల వంటింట్లో ఆయన భోజనం చేస్తోంటే, బయట నడవాలో కూర్చొని కోడలు ఒక ప్రక్క బియ్యం ఏరుతున్నట్టు ఏరుతూ మరోప్రక్క మామగార్ని వూరికే దూదేకినట్లు ఏకిపారేస్తుంది.

"…. సీతామహాలక్ష్మీ వాళ్ళ మామగారు పరంధామయ్య గారు - ఈయనలాగే జైలు కెళ్ళారంట. ఆయనగారు అదేం విచిత్రమో చిటుక్కున ఆ పెన్షన్ కాస్తా శాంక్షన్ చేయించుకున్నాడంట! ఆర్నెల్లగా నెలనెలా రెండొందల రూపాయలు బిల్లకుడుముల్లాగా చేతులో పడుతున్నాయంట. మొన్న సీతా మహాలక్ష్మి కనిపించి చెప్పింది. మరి మా ఖర్మ ఎందుకిలా కాలిందో! ఆ, నా పిచ్చి గానీ, కావాలని గట్టిగా ప్రయత్నిస్తే రాకపోతుందా? ఆ డబ్బులు వస్తే నేనూ నా పిల్లలూ ఎక్కడ తినిపోతామోనని ఏడుపో ఏంటో."

రఘురామయ్యకు తింటున్న కారం మెతుకుల్లో కారం కంటె, కోడలు మాటల్లోని "కారం" గుండెల్లో మంటల్ని రేపుతూంది.

తల ఎత్తి భార్య వంక బాధగా చూశాడు. ఆమె నిస్సహాయంగా తలదించుకుంది.

ఆయనకిక అన్నం సహించలేదు. మధ్యలో లేచిపోయాడు. అన్నపూర్ణమ్మ నిశ్శబ్దంగా కళ్ళొత్తుకుంది.

దొడ్లో చేతులు కడుక్కుంటున్నా ఇంకా కోడలు మాటలు వినిపిస్తూనే వున్నాయి. ఆయన గుండెల్లో చిల్లులు పొడుస్తోన్నాయి…

"…. ముప్పాట్లా మెక్కి కూచునే వాళ్ళకు ఎదుటి వాళ్ళ బాధేం తెలుస్తుంది? మోసే వాళ్ళకు తెలుస్తుంది బరువూ, బాధాన్నూ! తెచ్చి పడేయలేక, ఈ మాయదారి మందను మేపలేక ఆయన అలా సతమతమయిపోతున్నారు. నా మొగానికి కట్టుకోటానికి సరైన చీరలేక నేనిలా అఘోరిస్తున్నాను…"

ఆయన లోపలికి వచ్చి గబగబా బట్టలేసుకుంటుండగా అన్నపూర్ణమ్మ వచ్చి, "ఇప్పుడు మళ్ళీ ఎక్కడికండీ? ఇప్పుడే కదా ఎండనబడి వచ్చారు?" అంది.

"అలా బయటికెళ్ళి వస్తాను" అంటూ వీధిలోకి నడిచాడు.

నేరుగా ఆ పరంధామయ్య ఇంటికే వెళ్ళాడు - తను నెల్లాళ్ళుగా సంపాదించలేని సర్టిఫికెట్ ఆయన ఎలా చిటుక్కున సంపాదించాడో తెల్సుకోడానికి.

పరామర్శలు అయ్యాక అసలు విషయం అడిగేడు.

అందుకా పరంధామయ్య పకపకా నవ్వి, "ఏవుందయ్యా! ముందు జైలు- అక్కడ వాళ్ళకు తలా కాస్త "లంచం గడ్డి" పడేశా. అప్పుడు వాళ్ళు "పాలు" చేశారు. తర్వాత సెక్రటేరియట్. మళ్ళీ "తోడుపాలు" పోశాను. అంతే మన పని "గడ్డ పెరుగు" అయింది!" అన్నాడు.

అయన్ది కాస్త హాస్యం పాలు.

రఘురామయ్య "లంచం" పేరు వినగానే వులిక్కిపడ్డాడు. ఆశ్చర్యంగా "మనం ఫ్రీడం ఫైటర్సుం కదా. మనం కూడా లంచం పెట్టాలా?" అన్నాడు.

"ఏ "డం" ఫైటర్స్ అయినా ఈ "లంచం"తో ఫైట్ చెయ్యలేరయ్యా? వంచవల్సిందే - దీని ముందు ఎవరైనా తల వంచవల్సిందే!"

"ఇంత చిన్న పన్లక్కూడా లంచాలా?" అమాయకంగా అడిగేడు.

"అయ్యా, రఘురామయ్యా! నీవు ఏ అడవిలో వుంటున్నావయ్యా! చిన్న పనులకు చిన్న లంచం; పెద్ద పనులకు పెద్ద లంచం. రొట్టెను బట్టే పిండి! అసలు ఈ దేశంలో లంచం లేకుండా ఏ పనవుతుంది చెప్పు? లంచం వుంటే ఏ పనికాదు చెప్పు? నీకు వైకుంఠరావు తెల్సా?" అన్నాడు.

"తెలియకేం, ఆ రోజుల్లో శ్రీకృష్ణ తులాభారం నాటకంలో రెండో కృష్ణుడు వేసేవాడు కదూ!"

"సరిగ్గా చెప్పావు! ఆ రెండో నెంబరు కృష్ణుడే ఇప్పుడు ఒకటో నెంబరు ఫ్రీడం ఫైటరయిపోయాడు. కఠిన కారాగార శిక్ష అనుభవించాడు. అలా అని ఒక ఎం.పి. గారు సర్టిఫై చేశాడు. అంతే, అతనికి ఫ్రీడం ఫైటర్స్ పెన్షన్ గ్రాంటయిపోయింది!" అన్నాడు పరంధామయ్య.

"వాడు ఫ్రీడం ఫైటరేంటయ్యా వాడి మొగం? ఆ రోజుల్లో పూటుగా తాగి పద్యాలు పాడేవాడు. ఏనాడన్నా నోరు తెరిచి "వందేమాతరం" అన్న పాపాన పోయాడా? వాడికి పెన్షనా? నిజంగా జైలుకెళ్ళిన వాడ్ని నన్నిలా రోజూ త్రిప్పిస్తారా?" ఆవేశంగా అన్నాడు.

"దటీజ్ ఇండియా! ఇప్పటికయినా అర్థం అయిందా? రోజూ నిన్నెందుకు తిప్పిస్తున్నారో? అక్కడున్న ఆ బొండుగాడు అప్పటికి నేను పుట్టలేదు! మా నాన్నకు పెళ్ళే కాలేదు అంటున్నాడా? ఆ పాత రికార్డు కనిపించటం లేదంటున్నాడా?"

అవునని తల వూపాడు.

"అదిగో వాడే దొంగ వెధవ! మన రికార్డులన్నీ వాడి డ్రాయరు సొరుగులోనే వున్నాయి. వాడి మొగాన ఒక "వంద" కాగితం పారేస్తే నీ సర్టిఫికెట్ పువ్వుల్లో పెట్టి ఇస్తాడు. వాడి దగ్గర ఒక కుంటి ప్యూను వున్నాడు చూడు! వాడ్ని పట్టుకొని వాడికి కొంత ముట్టచెప్తుతే వాడే అంతా "సరి" చేస్తాడు!" అన్నాడు తాపీగా.

తనకిలాటి విషయాలలో అనుభవం లేదనీ పరంధామయ్యను సాయం రమ్మనీ కోరాడు. అందులకాయన సమ్మతించాడు.

రఘురామయ్య మళ్ళీ యింటిదారి పట్టాడు.

ఈ లంచాలు పోయటానికి కావల్సిన డబ్బు ఎలా సమకూర్చాలా అని దారిపొడుగునా ఆలోచిస్తోన్నాడు. కొడుకును అడిగితే - పాపం వాడు తన బడిపంతులు ఉద్యోగంతో ఈ సంసారాన్ని లాగలేక సతమతమయిపోతూంటే తనే మొగం పెట్టుకొని ఈ లంచాలకు డబ్బు యివ్వమని అడుగుతాడు?...'

ఇంటికి వెళ్ళగానే భార్యను గదిలోకి పిలిచి, "అన్నపూర్ణా! నీ పుస్తెలు ఇలా ఇవ్వు!" అన్నాడు.

మెళ్ళో పుస్తెలను చేత్తో గట్టిగా పట్టుకుంటూ, "నా పుస్తెలా, ఎందుకు?" కంగారుగా అడిగింది.

"వాట్ని అమ్మేసి ఆ డబ్బులేవో వాళ్ల మొగాన కొడతా! ప్రతిచోటా లంచం పెట్టందే ఈ పెన్షన్ చేతికి రాదంట - ఆ పరంధామయ్య చెప్పాడు" అన్నాడు.

నడవాలో కూర్చొని కామాక్షి ప్రక్కింటామెతో బాతాఖానీ కొడుతోంది.

భర్తచేత మెళ్ళో పసుపుకొమ్ము కట్టించుకుంటున్న అన్నపూర్ణమ్మకు ఒకప్రక్క ముంచుకొస్తున్న సిగ్గు - మరోప్రక్క పొంగివస్తోన్న ఏడుపు - ఇంకోప్రక్క పొర్లి వస్తూన్న నవ్వున్నూ!

నిండుగా కన్నీరు నిండిన కళ్ళకు ఆ బంగారు పుస్తెలు అద్దుకుంది. తన కన్నీటితో తడిచిన వాట్ని భర్త చేతికి అందించింది.

రఘురామయ్యకు వాటిని చూస్తుంటే ప్రాణం లేని ఆ పుస్తెలు కూడా కన్నీరు పెట్టుకుంటున్నాయా అనిపించింది.

ఇంతలో నడవాలోంచి కోడలు మాటలు వినిపిస్తున్నాయి.

".... మా మావగారు తనుగా సంపాదించింది ఏమీ లేదు. అందరివీ అమ్ముకోడమే. దేశం-సొరాజ్యం-గాంధీగారు-వందేమాతరం అంటూ ఇల్లూ వాకిలీ పట్టక దేశాలు పట్టుకుని తిరిగి, వాళ్ళ నాన్నగారు - అంటా మావారి తాతగారు - సంపాదించిన బంగారంలాంటి పన్నెండెకరాల మామిడి తోటా అమ్మేశారు. తర్వాత కూతుళ్ళ పెళ్ళిళ్ళకూ, పేరంటాలకూ, పురుళ్ళకూ పున్నేలకూ మిగిలిన వరిపొలమూ, పెద్ద బజార్లో వున్న మేడా అమ్మేశారు. ఒక్కగానొక్క కొడుకైన మావారి చేతికి చివరికి చిప్ప యిచ్చారు..."

ఆ మాటల్ని విని బరువుగా నిట్టూర్చాడు. మళ్ళీ గబగబా బయటికెళ్ళిపోయాడు.

...... బంగారపు కొట్ల బజారులో నడుస్తోన్న రఘురామయ్య లాల్చీ ప్రక్క జేబులో బంగారు పుస్తెలు బరువుగా కదుల్తూన్నాయ్; ఆయన మనస్సులో రకరకాల ఆలోచన్లు మెదుల్తూన్నాయ్.

ఈ పుస్తెలను తన పెళ్ళిలో తమ యింటి కంసాలి అయిన వేంకటాచారి యింటి దగ్గర్నుంచి మేళతాళాలతో ఘనంగా వూరేగింపుగా ముత్తయిదువలచేత వెంటబెట్టించుకొని ఈ బజారుగుండానే తీసికొచ్చారు.

ఇప్పుడు తానా పుస్తెలను అమ్మడానికి వాట్ని చాటుగా జేబులో పెట్టుకొని ఆ బజారుగుండానే పోతున్నాడు. చాతగాని దేశభక్తి వెధవలాగా.

* * *

మర్నాడు ఉదయం పదిగంటలు ప్రాంతాన నిగ్గదీసిన ఎండ దిగంతాల మీదకు ఒంటికాలిమీద లేస్తున్న సమయంలో -

సెంట్రల్ జైలు ఆవరణలో క్రొత్తాకు తొడిగి గుత్తంగా వున్న వేపచెట్టు మౌనంగా చల్లటి నీడల్ని క్రిందకు దింపుతోన్న వేళలో -

పరంధామయ్య తోడురాగా రఘురామయ్య ఆ జైలు ఆఫీసు రూంలోకి అడుగుబెట్టాడు.

ఆయన్ని వరండాలో వుండమని చెప్పి పరంధామయ్య లోపలికి వెళ్ళాడు బేరసారాలు మాట్లాడి రావడానికి.

అప్పుడే అక్కడున్నవాళ్ళు "వాసన" పట్టేశారు. రఘురామయ్యను రోజులాగా కాకుండా సాదరంగా చూడసాగారు. ఆయనకి దాహంగా వుందంటే వాళ్ళ కూజాలోంచి, వాళ్ళ మంచినీళ్ళు, వాళ్ళ గ్లాసుతో, వాళ్ళ చేత్తో అందించారు.

వాళ్ళు అందించిన మంచినీళ్ళు త్రాగి వాళ్ళు చూపించిన కుర్చీలో కూర్చుంటూ జేబులో రొఖ్ఖాన్ని చేత్తో తడుముకున్నాడు.

అది చూసి అక్కడున్న వాళ్ళు దవడలు ఆడించారు.

రఘురామయ్య రిలాక్సింగ్ మూడ్‌లో కూర్చొని మధ్యలో ఎందుకో తల ఎత్తి చూశాడు. ఎదురుగుండా కనిపించిన దృశ్యాన్ని చూసి వులిక్కిపడ్డాడు.

రికార్డు రూం గోడమీద చుట్టూ పట్టిన బూజుతో, పైన అరంగుళం మేర పట్టిన దుమ్ముతో వున్న పూజ్య బాపూజీ ఫోటో కనిపించింది.

మన జాతిపితను ఆ స్థితిలో చూస్తోంటే ఆయన్లో ఏదో సంచలనం కలగసాగింది.

వందేమాతరం.... వందేమాతరం.... వందేమాతరం....

వంద గొంతుకలు వెయ్యి గొంతుకలై - వెయ్యి గొంతుకలు లక్ష గొంతుకలై లక్ష గొంతుకలు కోటి గొంతుకలై "వందేమాతరం - వందేమాతరం" అంటూ ఆయన అంతరాంతరాలల్లో వినిపించసాగాయి.

జాతీయ కాంగ్రెస్ జెండా రెపరెపలూ - గంభీరోపన్యాసాలూ - వూరేగింపులూ - నినాదాలూ - బ్రిటిషు ప్రభుత్వ దమనకాండ - ఆనాటి పోలీసుల బూట్ల టకటకలు - లాఠీ కర్రల శబ్దాలూ - ఈలలూ

- వేన్ మ్రోతలూ - జైలు కటకటాల కిర్రు కిర్రులూ!

ఆయన గుండెలు పొంగాయి.

వీరావేశం పెల్లుబికింది.

అప్పుడాయన రఘురామయ్య గారు కాదు.

రఘురాం.

నూనూగు మీసాల రఘురాం.

కాలేజీలో ఇంటర్ చదువుతూన్న రఘురాం.

అన్యాయాలను అక్రమాలనూ సహించలేని యువక రఘురాం! "వందేమాతరం" అనగానే వడలు పులకరించే రఘురాం! బ్రిటిషు ప్రభుత్వం పేరు చెప్పగానే రక్తం కుతకుతలాడే రఘురాం!

ఒకరోజు ఆ రఘురాం సైకిలు మీద రోడ్డు వెంట పోతూన్నాడు....

జిల్లా కలెక్టరు జాన్సన్ దొర పి.ఎ. నికొలాస్ ఇల్లు అది.

జమేదారు మెడపట్టుకొని గెంటివేయగా చిన్నారావు, రంగనాయకులు ఆ యింట్లోంచి లబోదిబో మంటూ బయటికి వస్తోన్నారు.

అది చూసి రోడ్డుమీద రఘురాం సైకిలు ఆగింది. అతడు అడగ్గా రంగనాయకులు తన గోడు చెప్పుకుంటున్నాడు.

రంగనాయకులు చెప్పింది వినగానే రఘురాంలో వీరావేశం వుప్పెనలాగా పొంగింది.

అంతే, చేతిలోని సైకిల్ని రోడ్డుప్రక్కన పడేసి ఆ నికొలాస్ దొరగాడి బంగళాలోకి జొరబడ్డాడు.

అడ్డొచ్చిన జమేదార్ను ఒక్కతోపు తోశాడు. ఎదురొచ్చిన నికొలాస్ వుంపుడు కత్తె రీటా మీద "థూ!" అని వుమ్మేశాడు.

నేరుగా భోజనాల బల్ల దగ్గరికి వచ్చాడు. నేతిలో వేయించిన కోడిపిల్లను ముందు పెట్టుకొని, మద్యం సీసాను ప్రక్కన పెట్టుకొని విందారగించబోతున్న నికొలాస్ దొరపై దొరకపుచ్చుకొని ముందుకు గుంజాడు...

"ఏరా నికొలాస్ దొరా! నికృష్టపు వెధవా? మా దేశానికి వచ్చి మా దేశపు రైతును "లంచం" ఇవ్వమని పీడిస్తావురా? ఈ గడ్డకు జమీందారయిన నీలాద్రి అప్పారావుగారు తమ దగ్గర నిఘామానుగా పన్జేసిన వీళ్ల తండ్రికి భూమి దానం యిస్తే - దానికి పట్టా మంజూరు చెయ్యటానికి నీకు రెండు కోడిపెట్టలూ, మానెడు వెన్నపూసా, సంచెడు వెండి రూపాయి బిళ్ళలూ "లంచం" కావాల్రా? మా జమీందారు మా రైతుకు వుదారంగా భూమి దానం యిస్తే, ఏదో దేశాన్నుంచి పొట్టకూటికి వచ్చిన అంట్లవెధవ్వు మధ్యలో నీకు "లంచం" ఎందుకురా దగుల్బాజీ వెధవా?" అంటూ ఆ నికొలాస్ దొరను పిచ్చికుక్కను కొట్టినట్లు కొట్టసాగాడు.

ఫలితం?

తనపేరు వూరూ వాడా మారుమ్రోగిపోయింది. ప్రశంసల పూజల్లులు, తనలో పెల్లుబికిన గర్వం,

తల్లి కంట పొంగిన కన్నీరు, తనమీద అరెస్టు వారెంటు.

ఆ వూర్నుంచి అరెస్టు అయిన మొదటి కాంగ్రెసు కార్యకర్త తను! అప్పటికే పట్టణ యువజన కాంగ్రెసు కార్యకర్తలు నినాదాలు యిస్తూ తమ యింటికి వచ్చారు. పూలదండ వేశారు. వీరతిలకం దిద్దారు. ఇంతలో పోలీసు సార్జెంటులు ఈలలు వూదుతూ వచ్చారు. తనను చుట్టుముట్టారు. ఇదే జైలుకు తనని ఖైదీగా తీసికొచ్చారు. మిన్నుముట్టూ నినాదాల మధ్య, జైజై ధ్వానాల మధ్య తను ఒక వీరుడులాగా, ఒక యోధుడు లాగా రొమ్ము విరుచుకుంటూ ఈ జైలు ముందు పోలీస్ వేన్‌లోంచి క్రిందకు దిగాడు.

"వందేమాతరం!"

"బ్రిటిషు తొత్తు లంచగొండి నికొలాస్ నశించాలి!"

"బోలో స్వతంత్ర భారత్‌కీ జై" అంటూ, ఒక ప్రక్క లాఠీ కర్రలు తన నడ్డిమీద పడ్తున్నా లక్ష్యపెట్టకుండా అరుస్తూ ఆ జైలు లోపలికి నడిచాడు.

అది ఆనాటి వీరావేశం, దేశభక్తిన్నూ!

అలా ప్రారంభమయింది స్వాతంత్ర్యోద్యమ వీరునిగా తనను నిలబెట్టిన తొలి ఘట్టం!

ఏ లంచగొండితనాన్ని ప్రతిఘటిస్తూ తనానాడు ఏ జైలు పాలయ్యాడో, ఈనాడు అదే జైలు అధికారులను ఈ సర్టిఫికెట్ కోసం లంచం ఇవ్వవలసి వస్తోంది!

ఇంతకంటె సిగ్గుచేటు పని ఇంకేవన్నా వుంటుందా? ఇంతకంటె ఆత్మ వంచన పని మరింకేమన్నా వుంటుందా?

ఛీఛీ తనిలాటి తప్పుడు పని చేయలేడు. వెధవ పెన్షన్ రాకపోతే ఫింగాయిరి. తను మాత్రం ఆత్మవంచన చేసుకోలేడు. కోడలు సాధిస్తుందా! సాధించనీయ్! ఆ సాధింపులు పడలేకపోతే తనూ, తన భార్య అన్నపూర్ణా కలిసి ఏ వూరికో పోతారు. కూలినాలి చేసుకుంటారు. అందుకూ వోపిక లేకపోతే నాల్గు యిళ్ళు అడుక్కొని తింటారు. అంతేగాని తనీ తప్పుడు పని చేయలేడు.

ఏ ఆశయాలను, ఆదర్శాలనూ కవచాలుగా పెట్టుకొని దేశం కోసం ఆనాటి ఏలికలకు ఎదురొడ్డి నిల్చాడో, ఆ ఆశయాలనూ, ఆదర్శాలనూ ఈనాటి పాలకులు ఇవ్వజూపే ముష్టి పెన్షన్ డబ్బుల కోసం అమ్ముకోలేడు!

ఇలా లంచం యిచ్చి పొందే ఈ దేశ సత్కారమూ, మన్నింపూ తనకొద్దు. ఈ తప్పుడు పెన్షన్ కూడు తినేకంటె పస్తులు పడి చావడం మేలు అనుకున్నాడు.

పరంధామయ్యను బయటకి పిలిచి అదే మాట చెప్పాడు.

ఆయన నోరెళ్ళబెట్టుకొని విచిత్రంగా చూస్తోంటే రఘురామయ్య మెల్లగా బయటికి వచ్చేశాడు.

"ఈయన ఈ కాలం మనిషి కాదు!" అనుకుంటూ పరంధామయ్య కూడా బయటికి వచ్చేశాడు.

-- ఆంధ్రజ్యోతి సచిత్ర వారపత్రిక, 20 ఆగష్టు 1982

★